

proza polja

Christian Schad: Maika, 1929

gobi feher đula

cvet koji leti

Tada se nisam naljutio, zaista nisam bio ljut, iako, naravno, nisam mogao da znam šta je odavalo moje lice, ali ono što sam osećao nije bila ljutnja, bilo bi potpuno nerazumno da se ljutim, jer mi nisu učinila ništa nažao, ili to nisu učinili namerno. A zbog čega i kako bih mogao da se naljutim na sopstvenu ženu? U stvari, i ja sam se radovao poklonu koji je dobila od njenog rođenog oca, od mog dragog tasta, koji je imao zaista blagu narav; prirodno je što sam se zajedno s njom i ja radovao, jer je dobro kada vole čoveka, a povrh svega toga još ga i daruju. Kažem da nisam imao ništa protiv toga, da ništa nisam rekao, ali se na mom licu nešto ipak moglo otkriti, i to je žena odmah primetila. To, naravno, nije propustila tek tako, bez reči, počela je da me ispituje da li se možda zbog nečeg ljutim — upotrebila je upravo tu reč, a ja se nisam ni pogledao u ogledalu, ne znam šta je mogla da primeti na meni — ali tvrdim da se nisam nimalo ljutio, samo me je onaj mali, tričavi broš podsetio na moju prvu ženu. Nisam želeo da mislim na nju, pokušavao sam da ne bacim ni jedan jedini pogled na tu srebrnu stvarčicu koja je ukrašavala grudi moje žene, ali je bilo tim gore, i svi su zapazili moju zbunjenost; atmosfera se pokvarila, mada sam nastavio da se šalim, da starima nalivam vino, ali bez vidljivog rezultata. Tada su se već javile prve uspomene na moju prvu ženu, i više nisam

mogao da ih odagnam. Iako, ponekad, mesecima nisam mislio na nju, zašto bih uostalom to i činio, bolje je ako čovek zaboravi svoje tužne uspomene. Ali, uspomene su, ponekad, uporne i ne dozvoljavaju da ih odagnaš.

Moju prvu ženu nikada nisam dobro poznavao. Duže vreme mislio sam da studira biologiju. Ona je znala ime svakog cveta na livadi, a majčešće čak i to koliko koji cvet ima latica, tučkova, prašnika. Više se i ne sećam kako se sve zovu jedva vidljivi, krhki produžeci jedne ovakve livadske biljke. Kada sam počeo da joj se udvaram, uzalud sam se raspitivao za njene roditelje, o njenom poslu, poznanicima, ona je govorila samo o cveću, i ne samo što je govorila o njemu, već je i zastajala i pokazivala mi ga, objašnjavala sve o njemu, kao neki pravi zanesenjaka ili profesor biologije. Sve više sam verovao da i na fakultetu studira biologiju.

Oboje smo svako popodne svojim biciklovima odlazili na obalu Dunava. Kada bismo stigli van grada, potpuno bi se oslobodila. Čim bi ugledala neku koprivu ili drugu biljku sa čudnim imenom i zaista neobičnog izgleda, skočila bi s bicikla, uistinu bi bacila volan, nimalo ne vodeći računa o eventualnim ogrebotinama ili da će slomiti žbice na točkovima, iako sam je često molio da me sačeka da čim stignem prihvatim i njen bicikl. Skočila bi hitro s bicikla do svog otkrovenja, zatim bi munjevitim pokretima pokidala korov koji je gušio retku biljčicu, i tamo mi je uporno pokazivala, govorila o njoj, o njenim osobinama, o tome zbog čega je zanimljiva, zbog čega je vredna ta krčljava, majčešće bleđa i bezbojna ništarija. Ona je o svakoj biljci govorila s tolikim oduševljenjem da je čoveka obuzimala radoznalost i želja da joj se obrati na isti način, s puno osećanja, nežno. Dešavalo se da je isto tako neočekivano, kao što je i zastala, krenula dalje, ostavljala i zaboravljala svog miljenika, i već bismo razgovarali o nečemu sasvim drugom, o muzičarima ili filmovima. Meni nikada nije dozvoljavala da dotaknem njene biljke.

— Imaš nezgrapne šape — govorila mi je smejući se. — Upropastićeš nežna nevinašca. Sve ćeš smrvtiti tvojim ručerdama. A i ne znaš kako treba postupati s cvećem, samo ćeš ga uništiti.

Voleo sam njen smeh. Voleo sam da leškarim na travi, da slušam njeno čavrljanje. Imala je tanki glasić koji je pristajao uz njeno slično telo. Ležao sam na travi, posmatrao nebo i lepo se osećao. Tada još uvek nisam znao kako se preziva. Kada se nismo ljubakali i nije bila umorna od vožnje biciklom, umela je da priča čak i o travama, jer je poznavala više vrsta trava. Toliko se radovala biljkama da sam tih popodneva i ja bio srećan, malo prisvajajući uspeh livadskog cveća. Ponekad sam osećao da zaista nema važnijih stvari na svetu od savršeno razvijenih latica jednog malog cveta, od nepovređenih vlati trave, njihovog zdravog zelenila, od pravilnog pravca vetra koji je pomagao stvaranje cvetnog praha. Neizrecivo mi se dopadalo što oko nas živi toliko žalfija, sleza, kozje brade, ljutića, petlove kreste, mrazovca, runolista, spomenka, kadulje, ženetrga, ivanjskog cveća, ostale mi sada i ne padaju na pamet, mada je tamo bilo cveća s toliko naziva! — jednom rečju, bilo je hiljadu vrsta cveća. Neočekivano me ispunilo neko osećanje slobode, uživao sam što je svet ovako prostran i raznovrstan. Zaboravivši na moju tromost i na položaj poslovođe u prodavnici, jurio sam zajedno s njom po travi i livadi da bi se na kraju sutona ljubili na travi svežeg mirisa.

— I ti si cvet — rekao sam joj jednom. — Pravo blago u moru korova.

Pomislio sam da će joj se moje poređenje dopasti, ali se uvredila. Ni danas ne znam zbog čega. Na svu sreću uvreda je

brzo zaboravila, i saslušala sve što sam joj pričao o prodavnici, kolegama, kupcima. Moj posao je nije naročito zanimao, ali me to nije uznemiravalo, bilo je dovoljno da čujem njen zvonki smeh i istog trenutka zaboravio bih ceo dućan.

Već je bio kraj leta kada sam je zaprosio. I sâm sam bio iznenađen tim događajem, jer iako sam više puta već razmišljao o ženidbi, još nisam planirao da je zaprosim. Tada smo upravo tugovali zbog toga što je vreme postajalo sve hladnije, jer smo želeli da i dalje odlazimo na naše omiljeno mesto, ali smo sada već morali da nosimo čebad sa sobom.

— Eno jedan cvet! — uzviknula je i oduševljeno pojurila prema šumi, ali je trčala svega nekoliko koraka, a onda zbog nečeg iznenađa zastala i zbunjeno rekla:

— Pomislila sam da je cvet, međutim, to je bio leptir.

I zaista, nedaleko od nas leteo je jedan pozni leptir, od kojeg joj se učinilo da je cvet. Njena zbunjenost devojčurka bila je tako zabavna da se nisam mogao suzdržati, iz mene je izbilo smeh. Nisam želeo da joj se narugam, ali nisam prestao da se smejem čak ni tada, kada je počela da me udara u stomak. Bila je slabašna, uskih dlanova, i nisam osećao nikakve bolove iako me je snažno udarala.

— To je zaista otkriće — smejavao sam se. — Ovo možeš da saopštiš profesorima. Jedan cvet koji zna da leti.

Skoro je zaplakala od besa. Polako sam je obujmilo i, makoliko se opirala, snažno je zagrlilo. Njeno pokretno, živahno, mišićavo malo telo priljubilo se uz moje.

— Cvet koji zna da leti — šapnuo sam joj na uho. — Ovde, u mojim rukama, draga gospodo profesori. I ja ga nikom ne dam. Ovom cveću ne smete da zdrobite krunicne listiće, ni tučkove. Ovom ne smete dirati ni svet, ni dršku, ovom ne smete iskopati korren. Ovo je moj cvet.

Tek tada sam otkrio da ne ide na fakultet. Otac joj nije imao sredstava za to, studije njenog brata stajale su čitavo malo bogatstvo. Tek tada sam saznao da traži zaposlenje, da bi se negde zaposlila kao službenik. Tek tada, dok sam je još čvrsto držao za nuke i zamolio je da se uda za mene, započevši tako dug i gizdav govor da sam se i sâm tome čudio. I da sam ga pripremio ne bi tako lepo ispao.

Zaprosio sam je, dakle, i nisam se pokajao. Postala je raspoložena, vesela žena, mada u to vreme još nisam imao svoj stan, a ni naročitu odeću. Istina, već sam samostalno vodio radnju i dosta dobro zarađivao, ali sam se tek nedavno vratio kući iz vojske. Mati mi je rekla da je još rano da se ženim, ali me od moje namere niko nije mogao odvratiti, jer zaljubljen čovek ne sluša trezvene savete. Stanovali smo kao podstanari i štedeli svaki dinar, morali smo da štedimo pare za stan. U preduzeću su mi obećali da će mi i oni odobriti iznos koji mi bude nedostajao. Štedeli smo svaki dinar pa sam je uzalud nagovarao da se upiše na fakultet, da studira biologiju ili hortikulturu, ja ću zarađivati dovoljno i za njeno školovanje, ali ona nije pristala na to. Kasnije su je primili da radi kod nas u kancelariji.

— Ti bi ceo svoj život morala da posvetiš cveću — rekao sam joj jedne večeri, kada smo se rano uvukli u krevet. Retko smo izlazili, meni to nije nedostajalo, ni ona to nikada nije zahtevala. Kod gazdarice smo gledali televizijski dnevnik, ali smo ga čuli i u našoj sobi, kroz zid, jer je starica bila naglava, pa je prijemnik sve vreme bučao. — To bi ti odgovaralo. Nije sramota učiti, nije mi jasno zašto se ustnućavaš.

Pomislio sam da je stid od starih školskih drugarica što tek sada počinje da studira. Mnoge od njih već su se nalazile na četvrtoj godini studija. Ali, bilo je među njima i takvih koje su odustale, koje nisu mogle da završe studije.

— Sada ti se pruža prilika da učiš — bodrio sam je. — Ja ti nikada neću prebacivati zbog toga, veruj mi. Obradovaćeš me, ako dobiješ i zvanično priznanje da si pravi stručnjak za cveće.

Samo je slegla ramenima i nije mi odgovorila. Nije želela da o tome razgovaramo. U nekim stvarima je bila veoma tvrdoglava, inače je bila odlična supruga, to ne mogu poreći. Kada je krajem meseca ili kvartala morala da radi prekovremeno u kancelariji, unapred bi pripremila ručak, a kada smo ostajali zajedno kod kuće, nijednog trenutka se nije dosađivala, a ni ja pored nje. Izmišljala bi neku igru i često smo se smejali. Naša gazdarica bi u takvim prilikama pitala kakav je program na radiju kada se toliko smejemo i nervozno je okretala dugme na svom aparatu marke »Phillips«, jer je mislila da iz ljubomore nećemo da joj otkrijemo koju stanicu slušamo.

Ako smo oboje bili slobodni, odlazili smo biciklovima na izlet. Ja sam često želeo da odemo na naše uobičajeno mesto pored Dunava. Kasnije mi se učinilo da ona nije više toliko oduševljena što odlazimo tamo. Moguće je da mi se to čini tek sada, posle toliko vremena, a tada nisam ni obraćao pažnju na to, niti se ona ikada usprotivila tim izletima. Ja sam voleo da provodim vreme napolju, u igri.

— Pogledaj, onde je jedan cvet! — uzviknuo sam, a zatim sam je privukao uz sebe, smejući se. — Ali cvet koji leti.

U takvim prilikama bio je uvek ljubio i nikada nisam prestao da je ljubim, jer sam bio zaljubljen u nju i srećan, i, konačno, nisam bio zatvoren u našoj podstansarskoj sobi, bili smo između cveća, napolju, u prirodi, a imao sam zlatnu i veštu ženu koju sam voleo i s kojom sam bio srećan. S njom sam se u svakoj prilici mogao pohvaliti, čak je i moja mati priznala da sam izabrao dobru saputnicu. Snaha ju je često posećivala i pospremala bi joj kluču, okrećila je, oprala veš, ponekad ga i opeglala, a baštu je tako lepo uredila da su susedi dolazili da joj se dive. Rado sam, dakle, slušao i priznanja mojih rodaka da sam bio srećne ruke. Već sam pomišljao da je stigao čas da uplatimo za stan, kada mi je jednog dana jednostavno saopštila da će se preudati za gospodina Snajdera. Pomislio sam da je nisam dobro razumeo, ali je ona to ponovila.

— Udaću se za gospodina Snajdera — rekla je odlučno i ja sam znao da ne mogu, da se ne isplati preprihati s njom.

— Ali, ti si već udata! — rekao sam joj. — I šta ćeš da počneš s tim starim komercijalistom?

Ali, ja joj tada više nisam ništa značio. S njom se oženio komercijalni direktor našeg preduzeća, a kroz pola godine je sa sinom jednog našeg trgovačkog putnika otputovala u Beč. Od tada novosti o njoj saznajem iz čutanja koleginica čim stignem do njih. Nastojim da ma to ne obraćam nikakvu pažnju, nastojim da je zaboravim. Ali, šta mogu kada ponekad bacim pogled dole s terase i u susjednom prozoru otkrijem poznate cvetove, ili kada do mene doleti neki leptir. Ali, ne ljutim se. Zaista se ne ljutim, a naročito se ne ljutim, i to je prirodno, kada moja mila žena dobije poklon.

S mađarskog preveo Josip Varga

proza polja

o aždaji i nožu

milan balinda

Ljubljena moja Sanovnice,

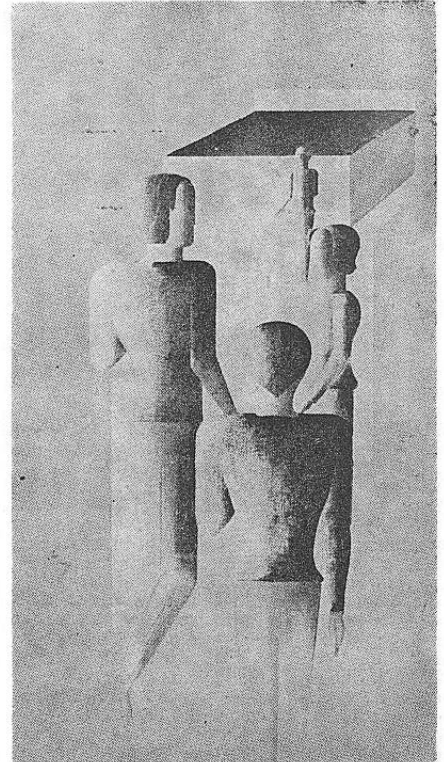
Od mog dede nije mi ostao nož. Od mog dede ostao mi je nos, i možda celo lice, i možda sam ja ostao od svog dede. Ne znam, nisam poznavao svoga dedu. Bio je plemić na jednom malom dvoru. A možda i nije.

Od drugog dede ostala mi je vaga za merenje baruta i ništa više.

Od oca mi je ostao nož. Strani. Poklanjali su im ih miroljubivo, saveznički, s neba u toku stogodinjeg rata. Da ubadaju u srce. Taj nož ni petla nije zaklao. Petlove mi kolje komšinica, jer ja umem da baratam samo sekirom.

Sekiru sam izgubio u borbi s nesnosnom aždajom u stomaku. Sekira nije najbolje oružje za borbu s aždajom. O tome postoji mali priručnik u jednoj antikvarnici u Losonu. Aždaju su mogle umiriti samo foke. Foke nisu volele vinske mušice i nos moga dede. Aždaja je najopasnija od svega. Aždaja se gomila. Ona je i izmislila kamione. O aždaji sam hteo da Vas pitam. Aždaja naplaćuje i mostarinu, i putarinu, i pristup na plaže. Aždaja i ja smo u krvavoj zavadi. Aždaja mnogo jede. Ona ima neke tajne misije za koje su svi u našoj ulici uvereni da ih dobro znaju. I Ledi Vili ima aždaju. Sveštenici aždaje siluju Ledi Vili. Ona, pak, to i ne primećuje. Ona u hodu ispušta bebe koje se zatim kače o njene divne sise i rastu. Poštar takode ima aždaju, a ima li aždaju Veliki Medved? To sam hteo da Vas pitam.

Jedne ćemo noći izaći — aždaja, ja i nož. Nož strani, bačen padobranom. Jedne će noći aždaja biti mnogo gladna, a nož služi za srce. Noć severna paliće nam oči. Raznosaci mleka umiraće kraj svojih kolica od straha, mada ćemo biti nevidljivi potpuno. I mada moj deda leži u planini a moj otac na gradskom groblju, njihove aždaje još haraju kosmosom. Sečivo bačeno padobranom hteće da proslavi ime. Krenućemo poznatim ulicama naviše. Osvetljeni izlozi, puni raznih domaćih proizvoda, neće nas zainteresovati. Noćnog čuvara koji će možda, koji će sasvim izvesno hraniti svoju aždaju, napadajući bubašvabe, nećemo primetiti. Noćni čuvar i ne znamo da ga sasvim dobro znamo. Gospoda Simen, mlada raspuštenica, vrlo pijana, vršiče malu noždu nasred glavne ulice, baš na onom mestu gde se Anasov prisetio

Willi Baumeister: Zidna slika, 1923

da je zaboravio kako se doručkuje. Vršiče je vrlo glasno, na veliko zadovoljstvo noćnih peraća ulica, koji će se nepristojno cerekati i koji će polivati Gospodinu zadnjicu vrlo okretnim mlazevima. Gaće će im pune biti aždajine vatre. U južnim će se zemljama svakog trena, po nekom matematičkom zakonu, zakopcrati po jedan novi obešenjak. Limes od jedan više jedan sa en, pa na en, kad ne teži beskonačnom, promeniće svoju entu decimalu, a zašto? To sam hteo da Vas pitam. Ići ćemo polako ali sigurno, mnogo više mrtvi nego svima znani faraon, i mnogo bliži strahu nego što bi trebalo. A zatim nećemo smeti. Ali ko to zna?

... A zatim će sve da pokvari kiša. I izblatnjaviće ulice, a u blatu, moramo priznati, nema smisla.

I tada će samo uši da me bole od ljubomore, uši stare, izgriskane. Žuti će kamioni početi da raznose hleb. Poštar će poverovati da me više nema, baš u onom trenutku kad poslednji beli oficir bude umirao u Losonu. Poslednji beli oficir umreće od stomaka punog kamenja koje je gutao s ciljem da se postigne sažaljenje. Nož je brz, oficiru!

Mlada inženjerka promeškoljiće se poslednji put u toku toga jutra, u svom konfekcijskom krevetu, i ustati naglo da pristavi lonac za kafu. Mačke će joj se motati oko nogu. Mačke stare, olinjale. I nikada neće izaći iz kuće, jer će biti zatočene, baš kao i ja. Neko će joj zazvoniti na vrata, jako i odsečno. Po poslednji put.

Trafikantkinja će uzalud odvajati po dve pakle cigareta marke »Uživanje« s filterom. Neće niko dolaziti po njih. A što je najčudnije, Ledi Vili će zazeleti sveštenika.

Jedan moj rođak ustaće toga jutra s nabreklih usamljenikom i hteće da napiše veliki roman. Imaće nos na dedu i nož na oca. To će pisanje trajati dovoljno dugo da više neće imati koga da to pročita.

Moje uvo neće doživeti stooootinu godina. Moram da prekinem, komšija mi krade Sonatu.

Mnogo, mnogo Vas ljubim.

Mitja Vaš